№ 3

КӸРАЛШӸ

(ПАХАРЬ—двухнедельная газета на горно-марийском языке).

Укэӓн-влӓ, иктӹш ушнӹдӓ!

Цикӹн Кантком дон Кантисполкомӹн кок ӓрньӓш газэтшӹ.

ӒКШӸ 5 коп.

1926 ин Фэвральын 18-шы

Ӓкшӹ:
Ик тӹлзэш . . 10 к.
Ик иэш . . 1 тӓнгӓ
Адрэсшӹ: Цик хала (Козмойэмйӓнск) „Кӹралшӹ“ газэт Рэдакцийӓн.

Газэт лӹкташ палшӹшаш

Ӹлӹмӓшнӓм тӧрлӹшӓш

Марӹ-влӓ, ӹндэ ӹшкэ йӹлмӹнӓ дон сирэнӓ, „Кӹралшӹ“ лӹмӓн газэтнӓм лӹктӹна. Анчалдок ӹндэ, мам сирӹнэдӓ, мам кэлэсӹнэдӓ, ма йӓнгэштӓ, шӱмэштӓ йасӹн чучэш, ма йажола чучэш, кӹшкӹла кэмӹдӓ шоэш, кӹцэ ӹштӹмӹдӓ шоэш, кӱлӓн мажӹ ак йарӹ, кӱлӓн корнӹ питӹргэн, кӹштӹ самӹнь ӹштӹлӹт, кӹштӹ йори локтӹлӹт. Ӹндэ цилӓн ӹш э шачмӹ йӹлмӹ донок худажӹмат анчӹктэн, йажожӹмат пӓлдӹртэн, пӱэргӹжӓт, ӹдӹрӓмӓшӹжӓт, когожат, изижӓт, цилӓн кэлэсэн кэрдӹт.

Ӹндэ „рушла попэн ам мӹштат, тӹдӹн дон йукэм ам лӹк“ манаш укэ. Ӹшкэ сирэн ат мӹштӹ гӹнь, сирэн мӹштӹштӹлан кэлэсӹ. Ӹлӹмӓшӹм тӧрлӓш, йажо корнӹм кӹчӓлӓш, ик эдэм, кок эдэм ак ситӹ. Тиштӹ цилӓн иктӹ гань лиӓш кэлэш. Иктӓт „тӹдӹ мӹнь пӓшӓм агӹл“ ӹнжӹ ман. „Мӹньӓт ӹшкэ ӹшэм дон, маньар палэм, кэлэсӹм“ манаш кэлэш.

Кӹштӹ ак йарӹ, тупӹнь пӓшӓ пӓлдӹрнэн гӹнь, тӹдӹм тӧрӧк анчӹкташ кэлэш. „Мӹнь йукӹм ам лӹк, тӹньӓт ат лӹк“, вара кӱ ӹньэ йукӹм лӹктэш, кӱлӓн утӹрак кэрӓл? Ӹлӹмӓшӹжӹ вэт цилӓлӓн пумӹ. Цилӓн иктӧр ӹлӹнэштӹ. „Мӹлӓм ӹлӓш ак кэл, тӹлӓт вэлэ кэлэш“ маншӹ укэ

Тӹдӹн дон цилӓн ӹлӹмӓшӹн ак йарӹжӹмат, самӹньжӹмат тӧрлӓш цацаш кэлэш, шэклӓнӓш ак кэл. „Самӹнь элэсэм“ машанэт. . Самӹнь к анчӹктэт кӹнь, вэсӹ тӧрлэн пуа, тӹдӓт самӹнь ӹштӓ гӹнь, кӹмшӹ торлӓ, кӱ гӹньӓт со тӧрлӓ. Тӧрлӹдэ ак код.

Тӹдӹн донок, тэвэ „Кӹралшӹ“ газэтнӓ ӹлӹмӓшӹм тӧрлӓш манӹн, пурӹ ӹлӹмӓш кӹчӓлӓш, марӹ-влӓ палшӹм дон лӓктэш.

Ӹндэ сирӹдӓ. Сирӹмӓштӓм лӹцӹн газэтэш пэцӓтлӹмӹ лиэш. Газэт листӹжӹ когоок агӹл гӹньӓт, раскӹдӹн, мӹтӹкӹн сирӹмӹм пэцӓтлӓш лиэш. Кужӹн вэлэ сирӓш ак кэл, утӹ шамакӹм кӹлдӹлӓш ак кэл. Кэрӓл жэп тон, раскӹдӹ лижӹ манӹн, йужнам ланцӹлалӹн, тӹшлӓлтӓлӹнӓт сирӓш лиэш. Тӹнгэжӹ шоэн вэлэ вӓрэптэш.

Такэш шайам сирӓш ак кэл, тӹлэц паснаок, пиш когон кэрӓл-влӓок ӹлӹмӓштӹ шукӹ улӹ.

Сирӹмӹ годӹм буква-влӓм раскӹдӹн шӹндэн миӓш кэлэш, пэлэ-дурэ ӹдӹркалаш ак кэл. Тӹнгэ ӹдӹркалӹмӹжӹм пэцӓтлӹмӓшкӹ колташ ак ли: Тьипографиштӹ буква-влӓм, шамак влӓм машинӓшкӹ постарӹшӹ-влӓ рушӹн-влӓ ӹлӹт, марла шамакӹм пӓлӹдэок буква-влӓм вэлэ постарэн оптат.

Иктӹмок кок пачаш газэтэш пэцатлӓш ак-ли. Тӹдӹн дон — сирӹм анцӹц тоштӹ номӹр-влӓм анчалаш кэлэш.

Йӓдок ӹндэ, марӹ-влӓ, марла йажонрак сирӓлтӹдок

Газэт лӹкташ палшӹдок— ӹлӹмӓшнӓм тӧрлӹдок!

С. Эпин.

Лэньинлӓн

Ӹндэ тӹньӹ колэнӓт,
Тӹньӹ мӓнмӓм кодэнӓт.
Анцӹкӹжӹм ӹшан вуйэт
У гӹц шачаш ак тӹнӓл.
Тӹл гань тӹньӹн сӹнцӓэт
Ижӹ мӓнмӓм ак анчал.
Кид йал лӱктӹш шамакэт
Анцӹкӹжӹ ак шактал.
Шукӹ тӹньӹ мӓ гишӓннӓ
Тӹшман кӹдӹштӹ ӹлӹнат,
Шукӹ тӹньӹ мӓ вэрцнӓ
Орлӹкштӹмат ужӹнат.
Рэволӱцӹм йӹлэ ӹштӓш
Тӹнь тӧр корнӹм кӹчӓлнӓт,
Шимэр халӹк ӹтараш
Курӹм мӹчкэт шанэнӓт.
Мӹндӹр вӓрӹш кэмӓштӹ
Тӹнь вуйлалтӹш ӹльӹц вэт,
Цилӓ пӓшӓ виктӓрмӓштӹ
Тӹнь тӧр кэшӹц анцӹцок.
Попэн кодӹм шамакэтшӹм
Шӱмӹшкӹнӓ пиштэнӓ,
Ӹлӹмӓшлӹк тӹмдӹмэтшӹм
Мӓ лачокӹш сӓрэнӓ.

Куприн.

Молӹ халӹк лоштӹ ма ӹлӹн?

Кок ӓрньӓштӹ

Эртӹш номӹрыштӹ Китӓйштӹш кэчӹ лӱлтмӹ монӹр кӹртньи корнӹ гишӓн сирэннӓ ӹльӹ. Кӹзӹт тӹ пӹдӹранцӹк тӹрлэн. Совэт правитьэльствӹ шӱдӹмӹм шоктэнӹт.

Тӹнгэ гӹньӓт, анцӹкӹлаат тӹнгэ ак ӹштэп манӹн ӹньӓн вара? Ӹньӓн агӹл вэкӓт. Контррэволӱцин вижӹ изинольэн мам гӹньӓт со ӹштӓ. Тидӹлӓн рушӹн ош-гвардиэт палша. Нинӹ мол кугижӓншӹштӹш буржуази дон (пайан йӹх тон) икараш Китӓй халӹкӹм ӹньӓндӓрӹнэштӹ. Малан ӹньӓндӓрӹнэштӹ? Тэвэ малан: Мӓмнӓн Совэт кугижӓншӹ Китӓй халӹклан пурӹм ак шанӹ, манӹн ӹньӓндӓрӹнэштӹ. Китӓй халӹкӹн пӓшӓзӹ-влӓ ӹндэ тидӹм пӓлӓт: Мӓ нинӹлӓн тӓнгӹштӹ ӹлӹна, ӹшкэ буржуазиштӹ дон мӓмнӓн ош-гвардиштӹш-влӓ нӹнӹлӓн тӹшман ӹлӹт.

Буржуази мӓ ваштарэшнӓ вӹрсӹм тӹрвӓтӓш лӱдэш, силажӹ ак ситӹ, пӓшӓзӹ дон хрэсӓнь ак колтӹ. Тӹдӹн дон тидӹ йӹвӹрт, шайӹц цица.

Латвиштӹ мӓмнӓн дипломат курйэрнӓм кӹзӹт пуштӹнӹт. Тэлэграммӹ тэхэнь толӹн: 5-шӹ фэвральӹн Ригӹ хала гӹц мӹндӹрнок агӹл, мӓмнӓн Нэттэ дон Махмасталь фамильӓн курйэр-влӓнӓ вӹкӹ нӹл эдэм маскӹм чиэн шӹндӹшӹ-влӓ дӓ рэвольвэрӓн-влӓ кэчӓлтӹнӹт. Мӓмнӓн курйэр-влӓнӓ дипломат поштӹм Бэрлинӹш нӓнгэӓт ӹлӹн. Курйэр-влӓнӓ ӹшкӹмӹштӹм пэрэгӹмлӓ ваштарэш шагалӹнӹт. 2 эдэмӹм пуштӹнӹт. Нӹнӹ мӓмнӓнӹм Нэттэм пуштӹнӹт, Махмастальӹм когон шушӹртэнӹт. Поштӹжӹ цэла кодӹн.

Ти пушмаштӹ Латви правитьэльствӹ вуйнамат ӹлэш. Тэнгэ ӹштӓш тидӹ пэрвиок йӓмдӹлӹмӹ ӹлӹн. Латви правитьэльствӹ отвэтӹм путэ ак кэрд.

Тӹнгэ ӹштэн буржуази ньимат ак мо. Вэс-кид пӓшӓзӹ-влӓ, хрэсӓнь-влӓат нинӹн корнӹштӹм ӹндэ пӓлӓт.

Шукэрдӹ агӹл Гэрманьиштӹ пиш кого дэмонстраци-влӓ линӹт.

Китӓйӹштӹ „Гоминдан“ манмӹ партьин погӹнӹмашӹжӹ ӹльӹ.

Англиштӹ кӹртньи корнӹ пӓшӓзӹ-влӓ пӓшӓдӓрӹм лӱлтӓш шӱдӓт.

Францинштӹ пӓшӓштӹ худан кэӓ. Францин буржуазижӹ мӓмнӓм ак йаратӹ ӹлнэжӓт, кэрӓя линӓт, мӓ донна пӓшӓ виктӓрӓш попӹнэжӹ. Тэнгэ ӹшлӓнӹшток йажорак лиэш.

Совэт погынымаш мам шӱдэн?

Йанвар тӹлзӹн мӓнмӓн алаштӹ 13-шӹ погӹнӹмаш эртӹш. Ти погӹнӹмаштӹ мам ӹштӓш кэлэш сола-влӓ гӹц, район-влӓ гӹц „наказ“ манмӹ шӱдӹмӓш-влӓ кандӹмӹ ӹльэвӹ. Ти шӱдӹмӓш влӓм сола гӹц эйӹрӹм эдэм-влӓ кэлэсэвӹ. Кӹцэ анцӹкӹла тӧрлӹмлӓ пэрвиш йардӹмжӹм, погӹнӹмаш шукӹ анчӹш. Марӹ-влӓн шӱдэн колтӹмӹ гишӓн тэгэнь пӓшӓ-влӓ ӹльэвӹ

1. Шукӹжӹ попат: училшӹм угӹц шукэмдӓш кэлэш манӹт. Ти гишӓя погӹнӹмаш тэнгэ кэлэсэн: вэс-и бӱджэт тӹнӓлмӹкӹ, пэрви вӹрэӹ йактэ кӹштӹ училшӹ ӹлӹн, тишӓкэн лӹкташ лижӹ. Тӧрӧк ӹшкэжӹ гӹц кантисполком лӹктӹн ак кэрд, область (Цӓрлӓ гӹц) шӱдӹмӹ дон вэлэ кэрдэш

2. Нӹр висӹм пӓшӓм йӹлэрӓк пӹтӓрӓш кэлэш, манӹт. Тидӹ гишӓн тэнгэ ӹштэвӹ: нӹр висӹшӹ-влӓ ак ситэпӓт нӹнӹм шукэмдӓш Область кӹц йадаш ӹштӹмӹ.

3. Кӹштӹ йасӹ эдэм тӧрлӹм вӓр (больницӹ), вольӹк тӧрлӹм вӓр моло укэ, тидӹм лӹкташ Область кӹц оксам йадаш ӹштӹмӹ. Оксам колтӹмӹкӹштӹ, тӧрлӹм вӓр-влӓм лӹкташ лиэш.

4. Погӹнӹмаштӹ эчэ манӹт: Малӹн шӹргӹм пуланат моло ак пуэп, пичӹ пичӓшӓт йужнамжӹ укэ. Тидӹ ти статьан лин: Шӹргӹм Кантисполком тагӹнам пуэн пӹтӓрэн, ти гишӓн хрэсӓнь-влӓ ӹшкэ турэшӹштӹ йӧнӹм кӹзӹт йактэ мон ак кэрдэп: Кӹдӹжӹ манӹт—мӓ тоштӹ стӓтьанок нӓлӹнӓ, йужшӹ—мӓ у статьан нӓлӹнӓ, манӹт, виӓндӓрӹм эдэм-влӓжӹ (уполномочэнный) анчат вэлэ. Тӹдӹн дон ти пӓшӓ вӓрӹшток ӹлэш.

5. Манӹт: малӹн Кантисполком ак анчы —вӓкш хоза-влӓ вӓкштӓрӹм утла когон нӓлӹт. Ти гишӓн марӹ-влӓ ӹшкэ вэлэ хоза ӹлӹт, ӹшкэ вэлэ тӧрлэн кэрдӹт. Комитьэт взаимопомощи манмӹлан пуат кӹнь, тӹдӹ тэнгэ ак нӓл.

6. Кӹвэр-влӓ ак йарэп, манӹт. Цилӓ кӹвэр влӓмок кӹзӹт казна ӹштэн ак шоктӹ; толшаш кӓнгӹжӹм кого корнӹ кӹвэр-влӓм вэлэ тӧрлэн шокташ лиэш.

7. Йакшарармэйцӹ сэмньӓ-влӓлӓн тома окса гӹц страховкӹ гӹц кӧтӹртӹмӹ (скидкӹ) лиэш. Кӱ утӹм тӱлэн, тӹдӹ мӹнэш нӓлӹн кэрдэш. Тидӹм Рикок ӹштэн кэрдэш, маньэвӹ.

Смирэнски.

С.С.С.Р. МЫЧ.

Цилӓ Совэт ушэмӹштӹнӓ айӹрӹмаш кэӓ. Цилӓ вӓрэ халӹк анцӹкӹла тӓрвӓнэн. Пӓшӓзӹ дон хрэсӓнь-влӓ икараш лин Совэтӹм тӹкӹлӓт.

Российшкӹ Австри гӹц пӓшӓзӹ дэлэгаци толӹн.

Хрэсӓнь-влӓлӓн „льготӹ“ улӹ.

Совнарком нэзэр хрэсӓнь лоштӹ мӹлӓндӹ висӹм пӓшӓм ӹштӹм тӓрӹм кугижӓншӹ вӹкӹ нӓлӓш ӹштэн. Тидӹм, —хрэсӓнь влӓ сола хӓлӓ шукӹ нӹран шурнӹм ӓй молӹ у статьан нӹр пӓшӓм йажоэмдӓт кӹнь, шӓвӹшӓшлӹк оксам цилӓ казна тӱлӓ.

Тӹлэц пасна Совнарком пӓшӓ-хрэсӓнь-влӓлӓн мӹлӓндӹм йажо шурнӹш ваштaлтӹмашэш кэрӓл оксам кужӹ срокан (8-и йактэ) ссудӹм пуаш ӹштэн. Магань эдэм-влӓлӓн тэхэнь оксажӹм пумӹла, тидӹм пасна рэспубликӹ-влӓ закон лӹктӹн анчӹктат.

СОЛА ЙЛЫМАШ

Ылымашыштым торлатылаш ак цацэп

Тэнэ намысрак йлнэжы.

Эртйш Шартьал анцйц, 25 дьэкабрйн Кого-Сöрмйнäнгйр марй влä кйтöзым тäрлäш погйнэвй Вара погйнймашгй Äнгйрвуй марйм Тюпак Хильипым кйтöзэш тäрлэвй Пэрви йуäш йаратйшй марй-влä тйшäкок сйгйрäл колтэвй: „Хильип, кйгйричим ик вэдйрäм йндэ йуктйдэ ат кэрд, вйжалшй моло мйндйрнй агйл, тишток улй“ маньэвй.

Хильип: тäржйш маньарйм пуэдä вара, маньат,—иктä кутлу вйц пудйм пушаш сäй, маньэвй. Хильипшй эчэ: шймлужйм пиштэмäдä йä, нэзэр йламат вэлэ кйтäшйжäт пйрэмйш, маньат,—ик вэдйрäм йуктэт кйнь, рокйшкок, пуэнä, маньэвй.

Тэвэ изиш лиäт, Хильип ик вэдйрä äрäкäм намал кандйш. Йун колтэвй. Эчэ, ак ситй, маньйт. Цэрпэтйм кандйш. Йумйштй годйм—кйзйток 20 пудйм погэн пуаш сöрэвй. Хильип киндй погэш лäкмйкйжй цуц-цуц. 2 пудйм мо. Нэзэр эдэмжйм тэнэ йштäш кйцэ намыс агйл вäл?

„Пйро“.

Икйжäк иктйлан палшым Комитьэт.

Мäнмäн Цик кантонйштй „Комитьэт Взаимопомощчин“ корнйжй пиш нэлй. Малан пäшä тэнэ пиш ольэн кэä? Тэвэ малан. Сола-влäштй, шукй вäрэ нэзэр влä со эчэ пайанрак марйн шамакйм кольштйт. Изишйжй нэзэр-влäок йшкэ пäлдймйштй дон тйрйнь анчат. Пайанрак влäжй кйдйжэ пäлäт йлнэжй, кок причин гишäн лудйт: нэзэр-влä ик вäрэш, ик йшйн йлäш, пäшäштäш, икйжäк иктйлäн палшаш тйнгäлмйкйштй, тйнäм вара пайанрак-влäлäн йлймаш йасйрак лиэш, тйнäм шошйм ййдэ тäрлäш йасйрак лиэш, пэл цэнäэш пайан докй шошйм ййдэ калпак кйдашйн кймалмишй укэ лиэш, äнгä-влäм, сäрäн-влäм такэш пушй укэ лиэш.

Ик статьанжй, пайан-влä ти гишäн лудйт: комитьэтйм йштймйкйштй тйнäм вара мä гйцйнна тарвашкйшкэдäш тйнгäлйт. 18 и 19 и кодшй ганьй лиэш, мäшанат.

Нэзэр-влäн чйваньйштй тэхэнь: „комитьэтйш пижмйкэм махань толкйжй вäл? Йндэ мазар и годшэн цацат, со ти йардймаш „займомпомйч комитьэтйм йштйнэштй“. „Ньимахан толкйжат укэ, пумйштй—шицйштй, мам йадат, со нинйн укэ (йшкэ жй шаналтэн эк анчй—члэнскивзносймат путэ, самобложэньймäт йштйдэ).

„Киндэм пйтймйкй, лучи пайанрак марй докй кээм дä кäнгйжйм палшалал пуэм“, манэш.

Тэнэ попйшй-влä сйнцäшкйдä пйракйм вэлэ шäвäт.

С. С-ин.

„Йывйрт вакат“ кйц карандок

Кантонйштйна „мйлäндй пäшä виктäрйш комисси“ тидйм цаклэн: шукй хрэсäнь-влä шйрэнок йшкэ пäлйцймйштйдон, кйрэдäлмй мйлäндй пäшä дон сакой алталйш эдэм-влä докй каштйт. Тэгэнь эдэм-влäн мйлäндй пäшäштйжäт, суд пäшäштäт пижйкйштй укэ, вакатат агйлэп „йывйрт вакатэш“ вазйнйт. Ти „йывйрт вакат-влä“ хрэсäньлäн пурйм шанэн ак йштэп, йшлäнйштй цацат: äрäкäлä, оксала, хäдйрлä йштйкäлäш цацат, кэрäлжйм йштэн ак мйштэп Нинй сирйм пумагам тäнгäштäрэн анчэтäт, йарал статьа дон тöрэш ак лиэп, кок статьан лäктэш.

Тэнэ кашмэшкй, марй тäнг-влä цилä йасй кэрäлдä дон лйдмй портйш кэдä. Тйштй „справочный стол“ улй, сакой совэтйм тйштй пуат.

Алаш кашмй годйм мйлäндй „Ушэмйш“ дä суд томашкй пйраш лиэш.

Тйштй „спавочный бÿро“ манмй улй. Ти бÿроштй кэчйньок ик эдэм шйнцä, сакой совэтйм пуа, нэзэр-влäлäн сакой пумага-влäм такэшок сирä. Тэвэ кйшкй кашташ кэлэш Шукйжйм солаштй анцйц кэшй тймэньйрäк марок кэлэсэн кэрдэш Пурй шамак тон „Мйлäндй пäшä виктäрйш Комисси“.

Коопэраци

Лэньин коопэраци гишäн тэнэ кэлэсэн.

1. Коопэраци социализмйш корнй йлэш.

2. Коопэраци эчэ социализм халйкйм йштймок агйл, тидй социализм халйк йштäш цилä ситäлйк кэрäлжй вэлэ.

3. Цилäн коопэрацииш пйрэннä йлгэцй, кйзйт мä кок йалаок социализм рок вйлнй шалгэнä йльй

4 Цилä культурйштйжок рэволюцим йштйдэ вашток коопэрацииш сäрäш акли.

С. Э.

Хрэсäнь йлймäшйм коопэратив вэлэ куштйлта.

Хрэсäнь йшкэтйн йшкэтйн пасна йлä, пäшäм пасна йштä. Тэнэ тидй йлймäшйжйм олмйктарэн ак кэрд. Ышкэтшй хрэсäнь машинäмäт нäлйн, мол хäдйрймäт шулдй доч нäлйн, киндймäт шэргй дон вйжалэн ак кэрд. Коопэративйш пйрэн вэлэ хрэсäнь йшкэ йлймäшйжйм куштйлтэн кэрдэш. Йылэрäк коопэратив шäрлä гйнь, хрэсäнь халйк, кэрäл машинäм нäлйн, мйлäндй пäшäм йажон йштэн, хозанлйкшйм кÿш лÿктäлйн у йлймäшйш-социализмйш лишэмэш.

Коопэративйш нйрэн вэлэ хрэсäнь анцйкйла кэн кэрдэш.

П. Симолов.

Хрэсäнь гйц окса äрймäш

Вэс пачаш лйкмй.

1-иш нойäбрйн 1925 ин мäнмäн Совэт властьна 2 (Вэсй) хрэсäньйн мадйн-нäлäш лимй оксä äрймäшйм (2-й Крестьянский выигрышный заем“ манмйм) лйктйн. Ти мадйн иглäш лимй окса äрймäш пумага, „облигаци“ манмй, вйжалймй дон Совэт властьна кок иэш мä гйцнä оксам вйчймэш нäлэш; тйхäлäок ак нäл, облигацим нäлшй-влäлäнäт шукй палшэн пуа, пользы кодэш. Кйцэлä палша? Кок статьан палша. 1-иш Облигацин купон влäжй 24 улй. Тйлзй ййд 5 тäнгäш облигаци 5 коп. кйшäнэш кодэв миä, 10 тäнгäш облигаци 10 коп. кода, 50 тäнгäш облигаци 50 коп. кодэн миä; кэрäл ййд купонжйм срок эртйм сэмйнь пйчкэдäш лиэш, тидйм финчастьйштй, банкйштй оксала вашталташ лиэш, ти облигацим сэльхозналог тÿлймäшкäт пуаш лиэш нäлмй äкшй донок 3 и—1925-25-26 и, пйчкэдйдйм купон влäжäт налог тÿлймäшэш кэäт, окса кэрäл лин колтймйкй, оксаш сäрäш лиэш. Алаштйнэ банк улй—тидй, хйть кйнам оксала вашталтэн пуа, купонжат, срок эртйшйжй, ак йам Тидй гйц пасна облигаци кок иштй 8 кäнäк мадмашкй шагалэш, 25 тäнга гйц 5000 тäнгä йактэ мадйн нäлйн кэрдэш; мадйн нäлшй облигаци йшкэ äкшйм ак йамдй, вэс кäнäэт мадйн нäлйн кэрдэш. 15 дэкабрйн 1-ш мадмйжйм мадйн колтэнйт, 32810 эдэм облигаци нäлшй-влä 1 125,000 тйнгäм мадйн нäлшäшлйк-влä йлйт.

2) Мäнмäн Совэт властьна ти оксам хрэсäньлäнок пурйм йштäш, хрэсäнь-влäн хозäйствй влам лÿлтäш äрä: Шагавуй вäрэш плугйм пунэжй, сэьальдй вäрэш кйлтэ шимй машинäм пуа, кольмй вäрэш кйшйл шäлäташ пуалтйм машинäм, имньи вäрэш тракторым пунэжй. Эртйш вйрсй-влä лоштй мäнмäн нйр-йырäн-влäнä когон какйргэн шйнцйнйт, киндй чйдй шачэш. Ти нйр-йырäн влäм пйшкйдэмдäш намовй ак йарй лин, силажй чйдйрäк, ик тäма когорак силан кэлэш; ти когорак силанжй супэрфосфат манмй йлэш. Тйдйм цилä йштäш пиш шукй окса кэлэш, оксажй казнаштй кйзйт ак ситй. Тйдйндон Совэт властьна мä гйцнä оксам äрä, хрэсäньйн хозäйствйжйм лÿлтäш, хрэсäнь халйкйм нужда гйц карангдаш оксам äрä. Тидйм цилä трÿкок йштäш акли, изин-ольэн вэлэ тидйм йштäш лиэш, хрэсäнь халйк йшлäнжй йшкэ палша гйнь вэлэ лиэш Молй пайан кугижäнйштй мäлäннä äрймэш ак пуэп; „тä, манйт, йшкймдäн пайан эдэм пандй гйц, пйзйртймäш кйцйн каранг мйштэндä гйнь, хозäйствйдамат лÿлтэн йшкэок мйштйда“, манйт.

Кйзйт йактэ мä хозäйствйнам лÿлтэннä, анцйкйлаат хрэсäнь дон пäшäзй (ровочий) иквäрэш кидäкидä хозäйствйнам лÿлтэнä.

Палшйда, хрэсäнь влä, йшлäндä йшкэ, нäлдä мадйн-нäлäш лимй окса äрймäш облигацим!

В. Харитонов.

Совэт пäшä

Сола-влäшкй кашмаштй

Пäшä шукй статьан лиäлтэш. Ик районйштй йажон, вэсйштй вэс статьан

Кйцэ йштäт совэт-влä?

Виловат. Культуран сола Улй Рик, лйдмй пöрт‘ школй, „больницй“ (тöрлйм пöрт), поштй, цэркй.. йужшй цэркйм культурэш ак пиштэп, „эдэмйм ородйш вэлэ колта“ манйт йлнэжй, йньäнйшйжй, шукйжй йдйрäмäш, тидйм эчэ вэс статьан шана. Статьистьикйм анчалмйкэт тидй кайэш: маньар эдэм цэркйш каштйт, маньар лйдмй пöртйц кй.

Тйнгэ гйньäт, цэркйштäт пäшäштй йндэ йажоок агйл. Тэвэ äшэш тольй... Икäнäк халаштй тэнгэ лимäш йльй. Тагйш äньäт икон-влäм намалаш кэрäл лин йльй. Тишкйжй халйк шукй мин йльй, мйнгэш нäнгэшйжй укэ лин колтэн. тама, кйм эдэм ма вэлэ кодйнйт токо Тоштй шайала: „Кйрйк ÿлйк тöргйштон, ваштарэшйжй мäгйрэн“ манмйла лиэш.

Халйк „когон худаш кэн“ шкäлä. Виловат Рикйштй пäшä шäпнä вэлэ, кэä: налогйм погат. Цилäн йжгам чиэн шйнцйнйт, калпак вуйа, пижöргй кидä сирäт.

—Ма ада кйдаш? манам.

Иктйжй: тэнэ тймэньэннä, манэш; молйжй: кйм кэчй камака олтйдймй, манйт.

Тагйдйжй лачок, пäлäшäт акли.

Кожваж районйштй Риклäн вäр укэ. Öрäт вэлэ йлнэжäт, тидй лачок йлэш.

Рикйм изимицäш пйртэн шйндэнйт, лйдмй пöртйм вэсйшкй. Тйл донат сотйгэчйн мон ат кэрд.

—Äй тäмдäн покшал вäрйштйрäк иктä прамойрак цöрт укэ? Манам, йадйштам.

—Поп тома улат, тидй йшкймжйн, манйт

—Тидй йшкэок йштэн гйцэ? манам.

—Агйл. Вэс поп кйц вäлйн, тйпопшат эчэ вэс поп кйц нäлйн.. Ымбакйжат тйнэок.

„Пäшä йштэн лйкмй“ оксажйдон нäлйн. Иктä 800 пуд киндйм ик иштй погалтэн. Эчэ 300 тäнгäм казна пуэн дä йлйшйжй гйцäт, колйшйжй гйцäт, маньар кэрдйн, кйшкэдйн. Тэвэ кйштй пäшä йштйм оксаэт. Тома йажо Рикймäт, лйдмй пöртймäт пйрташ ситä, дä попшйланат, лйкташок йжäл гйнь, вäр ситä.

Рик пäшäжйм видäш тйнгäлйн План вэлэ нимаханьат укэ. Мам тйнгäлшäш, ак пäлй. Ышкймйштйн цаткйцй кйчйкйм ак шижэп. Сэкци-влäм йштэнйт йлнэжäт, кэрäллйкшйм ак пäлэпрäк.

Копэратив сэкцижй йштйкäлэн.

Картук сола районат у район. Тиштй Рик йшкэ кйчйкшйм шижйн, пäлä. Поп томам цилäок нäлйнйт. Школй гйц лйдмй пöртйм тиш вашта.

Кйцэ вара пäшäжйм йштä? Кйм пльэнум (погйнймаш) йлйн. К.К.В. гишäн анчэнйт, сэкци влäм йштэнйт, Лэньин колйм кэчйм эртäрэнйт, лйдмй пöртэш совэтйм йштэнйт, Рикйштй чльэн-влäм солавлä ййдэ пижйктэнйт, лйдмй пöрт совэтйн пäшä йштймäшйжйм колйштйнйт, тймдйшйн пäшä йштймäшйжйм колйштйнйт

Рик цилä пäшäм йштэн шоктйнэжй. Картук сола Рик пäшäм йажон вйдймйжйлäн уанаш лиэш.

Тймдйшй-влä когон палшат.

Шамак толшй, тймдйшй-влä гишäн. Шукй статьан улй. Картук солаштй тймдйшй сола ййдэ каштэш, шаййштэш С/хоз. кружокйм видä. Кружокшй пäшäм йштä, дьиаграммймат йштэн анчйкта. Вэс районйштй, Виловат, ик тймдйшй (Пиралмарйштй) тäргэок коговлäм тймда.

Улй тэвэ тэхэнь тймдйшй-влäат. Нйнй манйт: „Мä совэт-влäм вэс пачаш аййрмаш кэäш намйсланэнä. Ти пäшä кого пäшä агйл, тьэхньичэски“ пäшä вэлэ вэт, манйт, т вэ „отвэтствэнный“ пäшä йлгэцй, кэнэнä йлнэжй“, манйт.

Лачок вара совэтйш аййрйм пäшä тьэхнически пäшä йлэш, тймдйшйлан тйшкй кэäш намйс? Лйдшй-влä кэлэсйдок.

Тэхэнь тймдйшй-влä шукок лимйкй, лачокок тйхэнь „отвэтствэнный“ пäшä-влäм вэлэ йштймлä йльй вэкäт: старйсты-влäм, старшинä-влäм моло аййрймла йльй...

Йоласал Рик пэрвирäк шукй пäшäм йштäш сöрэн йльй. С/хоз сэкцижй йажон пäшäм йштйш, с/хоз. литьэратурйм шäлäтйш. Кампаньим йштэнйт йльй, коопэратив сэкциäт йштймй. Кйзйт коопэраци курсйм лйкташ йштйкй. Тилэштй изиш пäшäштй цäрнэн колтэн Рикйн план дон йштймäшйжй ак ситйрäк, цилä кэрäлйм йштэн шоктймаш укэрäк. Анцйкйла пäшäжйм лÿлтäлэш вэкäт.

Пöртнйр Рикйнäт план укэ, цилä пäшäм кидйш нäлйн ак кэрд. Шйнцймäш влä йлйнйт кйньäт, цилä икуэшлä вэлэ пäшäм анчэнйт. Сйнцäш тйкнйшй: Кйрйк марй газэт влä, тамэньар 1-иш номйр-влä, шкап вйлнй киäт. „Малйн вара шäлäтйдэлдä? “манам.

„Тыгÿ кодэнäт, мä нäлäш шэклäнйшнä“, манйт.

Рик-влä шукйжок газэт шäлäтäш пишок ак цэцэп.

Молйжйм вэс номйр-влäэш сирэм

Власов.

ПАРТЬИ ДОН КОМСОМОЛ ПАШӒ

Йажон ӹштӓт.

Красно-Карай партьи йӓчэйкӹш тӹ ӹлшӹ члэн влӓ дӓ комсомольцӹ-влӓ пӹток тӹмэньӓш тӹнгӓлынӹт. Вӓр гӹц вӓрӹш кашшӹ школӹштӹ тӹмэньмӹштӹ годӹм ӹшкӹмӹштӹм цат кӹчэнӹт, дьисциплинӹ йажо, погӹнат иктӧр, кэрӓл йадмаш-влӓм анчӹмаштӹ, тонӹ йӓмдӹлӓш шӱдӹмӹкӓт цилӓн анцӹк лӓктӹн ӹштӓш цацат, иктӓт пачэш ӹнэж коц. Йужнам тӹмэньмӓшӹм видӹшӹжӹ тэнгэӓт мантэ ак кэрд:—„Тӹнь, Йӓкимов, изиш тӹрхал, Тьимаков, кӹзӹт кэлэсӹжӹ".

Тэнгэ тӹмэньмӓштӹ нинӹ мӹндӹркӹ кэӓт, тоштӹ члэн-влӓмӓт, шукэш агӹл, эртӓрӓт.

Х. М.

Комсомол пӓшӓ видӹмӓш уке

Пӧртнӹрӹштӹ комсомол йӓчэйкӹ пиш пӓшӓм худан ӹштӓ.

Погӹнмашкӹ члэн-влӓ ӹшкэ дурэш вэлэ погӹнат. бэспартьийнӹй-влӓм ак шӹвшэп. Улӹ комсомол-влӓ лоштӹ: ӓрӓкӓ йушӹ-влӓ, хартла мадшӹ-влӓ, тӹдӹн дон йӓчэйкӹ вӹкӹ ти лишнӹш эдэм-влӓ йажон ак анчэп.

Газэтӹм ик комсомольэцӓт ак сирӹктӹ Улӹжӹмат пӹрамой ак лӹдэп, стэн-газэтӓт укэ, комсомол литьэратур пиш чӹдӹ

Ти тӧрсӹр пӓшӓм ВКП (б) йӓчэйкӹ ужэш кӹньӓт, комсомолӹн ӹлӹмӓшӹм тӧрлӓш ак цацӹ

Канткомлан Пӧртнӹрӹштӹш партьийнӹй-влӓлан ӹшӹм пуаш кэлэш.

П. Симолов.

Комсомол пӓшӓ акшакла

Вӹржӹкӓн солаштӹ комсомол пӓшӓ 1925 ин тӹнгӓлтӹн. Тӹнгӓлшӹжӹ тӹмэньшӹ ӹрвэзӹ Йӧгор ӹлэш. Тӹнгӓлмӹкӹ йӓк пэлӓк нӓрӹ пӓшӓштӹ худанок кэтэ. Кӹзӹт ти „комсомол ӹрвэзӹ ушнӹмаштӹ" пӓшӓштӹ акшакла Вуйлалтӹшӹжӹ ти пӓшӓштӹ пӹток ак пӓлӹ. Кӹцэ пӓшӓжӹм ӹштӹмӹлӓ—комсомол анчӹктӹдэ ак кэрд.

„Комсомол ӹрвэзӹ".

Тӹмдӹм пӓшӓм йажонрак ӹштӓш кэлэш.

Тӧрӧк кэлэсӓш кэлэш: мӓнмӓн пашӓштӹ йажоат улӹ, йажо гӹц шукӹ, акйарӹжат улӹ. Хӹть магань пашӓм нӓл, цилӓ вӓрэ самӹнь улӹ Тӹмдӹм пӓшӓм тэвэ анчӹ. Тиштӹ цилӓ йажон кэӓ вара? Тиштӹ цилӓок йажон ак кэ. Анчалмӹкӹ, малӹн худан кэӓ, мсаш лиэш. Пӹтӓриок, йажон тӹмдӹшӹ марӹ эдэмжӹ чӹдӹ. Пэрвиш тӹмдӹшӹ-влӓ эчэ пэрвиш тӹмдӹмаш кӹц ӱкшэн шотэлӹт. Тӹдӹн дон у статьан тӹмдаш нӹнӹлӓн пиш йасӹ. Ик статьан тӹмэньмӹм мондаш ӹӹлэ ак ли ач. Токо тӹмэнь лӓкшӹ-влӓ эчэ тӹмдаш вэлэ тӹнгӓлӹт, нӹнӹ эчэ ти пӓшӓштӹ ӹрвэзӹ ӹлыт. Тӹдӹн дон, нӹнӓт эчэ самӹньӹм ӹштэн кэрдӹт. Йужнам пӹлӹшӹш пӹра, марӹ-влӓ тэнгэ шайӹштӹт: малан вара ӹрв зэм школӹш колтӹмла? Ма, тӹштӹ прамой тӹмдат кӹцэ? Бэрэмӓм эртӓрэн пим поктӹл каштӹт, манӹт. Кӹдӹ школӹштӹ лачокок пӓшӓ худан кэӓ.

Тӹмдӹмаштӹ шукӹ ӓптӹртӹшӹ улӹ. Кӱм ти гишӓн вӹрсӹмла, мӹнь ам гӓлӹ.

Эмӓн сола училшӹмок попӹшаш кӹнь—тӹштӹ 1924—25 ин пэлэктурэк вэлэ тӹмдӹкалэнӹт.

Йужнам пу укэ, класӹштӹ ӱштӹ, ӹрвэзӹ-влӓм тӹмдӹдэок мӹнгэл колтат. Йужнам тӹмдӹшӹ ӹшлӓнжӹ пулан, шудӹлан кэӓ. Тилэц пасна, школӹштӹ кньигӓ-влӓ, ручка влӓ, крандаш-влӓ, пумага моло ак ситӹ.

Марӹ ужэш, тӹмдӹмаштӹ ма ак ситӹ—кэлэсӓш, палшаш ак ми. Тӹмдӹшӹжӹ марӹ докӹ палшаш йадаш ак кэ. Икараш кэшӓшлӹк кодӹм, коктӹн кок мэнгӹршкӹла анчат.

Тэнгэ тӹмдэн, ньигӹнамат тӹмдӹшӹлан йажо лӹм ак ли. Марӹ ньигӹнамат тэнгэ худан тӹмдэт кӹнь, тау кэлэсэн ак тол. Тӹмдӹм пӓшӓм анцӹкӹла йажон ӹштӓш кэлнэжӹ.

Йэфи.

ТЫМДЫМ ПӒШӒ

Пэдтьэхникумӹштӹ тӹмэньшӹ-влӓ

Тилоштӹ Шӹндӹрйӓлӹшкӹ пэдтьэхникумӹштӹ тӹмэньшӹ-влӓ толӹнӹт ӹльӹ. Нинӹ училшӹ-влӓштӹ ӹрвэзӹ-влӓм тӹмдэвӹ, мӹрашат тӹмдэвӹ моло. Эчэ йӹдӹм шӹнцӹш полкӹ-влӓштӹ ӹдӹр-влӓм тӹмдэвӹ, газэт-влӓм лӹдэвӹ, комсомол пӓшӓм анчӹктэвӹ, марӹ-влӓ лоштӹ газэтӹм (Кӹралшӹм) сирӹктӓш погэвӹ, ӹрвэзӹ-влӓ дон, ӹдӹр-влӓ донат шайӹшт мӹштэвӹ. Сола эдэм-влӓ тӹдӹм йаратэвӹ.

Вара, кэмӹштӹ анцӹц Шӹндӹрэш мӹрӹмаш пӓшӓм (концэртӹм) ӹштэнӹт.

Тау тӓлӓндӓ, толмӹландӓ! Эчэ анцӹкӹлаат толӹда ӹлгэцӹ йарӹнэжӹ.

Шӹндӹрйӓл йӓчэйкӹн сэкрэтӓржӹ Данилов Й. дӓ Эахар Йэпрэ.

Азанӹштӹ тӹмэньшӹ-влӓ

Азанӹштӹ цилӓ марӹн тӹмэньшӹжӹ 147 эдэм ӹлӹт. Тишкӹ марӹ-влӓ цилӓ вӓр гӹц погӹнэвӹт; шукӹжок цӓрлӓ марӹ-влӓ, вара кӹрӹк марӹ, урал марӹ эчэ уфа марӹ-влӓ ӹлӹт. Нинӹ тэхэнь кого школӹ-влӓштӹ тӹмэньӹт. Унивэрситэтӹштӹ 11 эдэм: 8-ӹн докторэш тӹмэньӹт (мэдицин факультэтӹштӹ), 3-ӹн физико-матэматик факультэтӹштӹ (пӹтӓрӹмӹкӹштӹ химик-матэматик лит), 7-ӹн агроном дон лэсничий лимӹ школӹштӹ „Институт сэльского хозяйства и лесоводства" манмӹштӹ),

5-ӹн вольӹк доктӹр лимӹ вӓрӹштӹ (вэтэринар Институтӹштӹ),
10-ӹн тӹмдӹшэш лимӹ вӓрӹштӹ (Восточно-Пэдагогичэски Институтӹштӹ),

28-ӹн партьи пӓшӓш кэшӓшлӹк школӹштӹ (Комунистичэский Унивэрситэт дон „Партийная школа" манмӹштӹ),

4-ӹн вэршӹлэш тӹмэньӹт, 82-ӹн рабфак манмӹ школӹштӹ тӹмэньӹт. Ти школӹштӹ имэштӹ марӹ-влӓм 60 эдэмӹм пӹртэнӹт, цилӓжӹ ӹндэ 82-ӹн ӹлӹт. И йӹдэ 60 эдэмӹм ӹнцэ пӹртат. Ӹӹл и тӹмэньмӹкӹ ти рабфак кӹц цилӓ кого школӹшкӹ кэӓш лиэш. Марӹн тӹмэньшӹ-влӓлан цилӓлӓн тӹлзэш 17 тӓнгӓ стипэндим пуат. Качкӹн лӓктӓш изин-ольэн ситӓрӓт. Анцӹкӹла ӹлӹмӓшӹштӹ со йажорак лиэш.

Кӹрӹк марӹ цилӓжӹн 25-ӹн тӹмэньӹт. Тэнэ курсӹм 5-ӹн пӹтӓрӓт 3-ӹн доктӹрэш кэӓт, иктӹт тӹмдӹшэш, иктӹ агрономэш вазэш

Марӹ-влӓ тӹмэньмӓшӹштӹ йӓл гӹц ньимат ак кодэп. Йӓл сагаок со анцӹкӹла кэӓт. Марӹ логӹц игӹц эштӹ тӹмэньшӹ-влӓ со шукэмӹт. Ӹшкӹмӹн эдэм-влӓ марӹ халӹклан анцӹкӹла кэӓш со палшат.

Тӹмэньшӹ Викторин Бирӱчов.

Марӹ йӹлмӹм пӹртӹмӹкӹ.

Ардэ школӹштӹ марӹн тӹмдӹшӹдӹр влӓ толмӹ годшэн халӹк вэк пӓшӓ ӹштӹмӓш ӹлӹжӓлтӹ. Ӹрвэзӹ-влӓ интэрнационалӹм дӓ молӹ рэволӱци мӹрӹ-влӓм марла мӹраш тӹнгӓльэвӹ. Совэт празнӹк-влӓ (айо-влӓ) годӹм лӓкмӓшкӹ каштӹнӹт. Пионьэр групӹӹм (цуцам) ӹштэнӹт. Йэршовӹ школӹштат марла йажон мӹштӹшӹ тӹмдӹшӹ толмӹкӹ ӹрвэзӹ-влӓн пӓшӓштӹ ӹлӹжӓлтӹ. Тӹмэньшӹ ӹрвэзӹ-влӓ интэрнационалӹм дӓ вэсӹ рэволӱци мӹрӹ-влӓм марла мӹрат, рэволӱци лӹдӹш-влӓм марла шайӹштӹт.

Тидӹ тэнгэ гӹньӓт, эчэ шукӹ тидӹм ӹнгӹлдӹм-влӓӓт улӹ. Тидӹ когон пӓлдӹрнӹш. Ардэ Рикӹм айӹрӹм годӹм. Кӹдӹжӹ марла сирэн ак мӹштэпӓт марӹ йӹлмӹм халӹк пӓшӓш пӹрташ лӱдӹт. Тӹдӹн дон марла мӹштӹшӹжӹ, мӹштӹдӹмжӹ соиктокэш толэш, эдэмӹм айӹратат —йара. Ти жэп тон Ардэ Рикӹш марӹ вӓрэш кок рушӹм, марла прамой мӹштӹдӹмӹм, айӹрэнӹт.

Марла газэт лӓкмӹлӓн пурӹ шамакэм кэлэсэм! Ти „Кӹралшӹ" газэтнӓ марӹ халӹкӹм социализмӹш видӓ. „Кӹралшӹ" газэтнӓ цаткыдэмжӹ ,шӓрлӹжӹ!

М. Ф. Корольов.

Хрэсӓньлӓн кэлэсӹмӓш

Наркомзэмӹн хрэсӓнь-влӓн сирӹмӓшэш вӓш кэлэсӹм-влӓжӹ.

Хрэсӓнь-влӓ тӹтӹштӹмӹ Наркомзэм гӹц шукӹ статьан мӹлӓндӹ (зэмльӓ) гишӓн йадӹштӹт: мӹлӓндӹ висӹм гишӓн маньарӹм, кӹцэ тӱлӹмлӓ моло. Мӹлӓндӹ анчӹшӹ халӹк комиссариат ти йадмаш влӓэш вӓш кэлэсӓ. Тэвэ вӓш кэлэсӹм влӓжӹ.

Маньарӹм мӱлӓндӹ висӹмӓшэш тӱлӹмлӓ?

1923 ич 14 ийуньӹн Халӹк Комиссар-влӓн Совэт дэкрэт шӱдӹм статьан тӓр ӹштӹмӹ 50 коп. кӹц 1 т. 90 к йактэ сэтьинӓ вуй гӹц, магань пӓшӓ, тӹ статьан.

Йуж вӓрэ тэгэнь пӓшӓдӓрӹм валташат лиэш Нэзэр-влӓлӓн тӓ пашӓдӹрӹм валтӹкташ, ӹй виков шуаш йадаш правам пумӹ Тэнгэ лимӓштӹ мӹлӓндӹ висӹм тӓрӹм тӹштӓкэншӹ Зэмуправльэньи тӱлӓ, тӹдӹнӓт оксажӹ укэ гӹнь, кугижӓншӹ тулӓ.

Мӹлӓндӹ висӹм тӓрӹм висӹктӹшӹ влӓ пасна тӱлӹдэ ак кэрдэп (мӹлӓндӹ кодэкс, 176 ст.) мӹлӓндӹ висӹмӹ годӹм висӹшӹлӓн путэ ак кэрдэп—ӹлӓш, пӓшӓ ӹштӓш ватьэрӹм, кэрӓл матьэриалӹм, пӹсмӓн пӓлӹк-влӓм, хӹлам, эчэ палшӹш эдэм-влӓм (мӹлӓндӹ кодэкс, 177, 178 ст.).

Мӹлӓндӹ висӹм тӓрӹм анцӹц, ӓй вара тӱлӹмлӓ?

Наркомзэм раскӹдӹн кэлэсӓ—Зэмуправльэньи-влӓн мӹлӓндӹ висӹм тӓрӹм анцӹц кӹчӓлмӹштӹ закон шӱдӹмлӓ ӹлэш. Анцӹц тӱлӓш тӹнгӓлмӓш Совнаркомӹн 14 ийуньӹн 1924 иштӹ лӹкмӹ дэкрэтӹштӹ анчӹктӹмӹ. Мӹлӓндӹ висӹктӓш йадмӹ годӹм цилӓ шӓвӹшӓлӹк суммӹ гӹц 30% пуаш к лэш. Вара, мӹлӓндӹ висӓш пумӹкӹ, планӹшкӹ пӹртӹмӹкӹ, эчэ 30% тӱлӹмлӓ. Кодшӹ 40% мӹлӓндӹ висӹм проэктӹм шагалтӹм анцӹц пумӹла Пӓшӓдӓр сӹнгӹдӹмӹ нэлӹ лиэш кӹнь Сэльхозбанкӹ гӹц вӹчӹмэш (ссудӹм) нӓлӓш Зэмуправльэньи гӹц йадаш кэлэш. Тӹштӹ тэгэнь кэрӓлэп окса улӹ гӹнь, пумӹ лиэш.

С. Э.

Шарӹк урдӹш-влӓлӓн палшӹмаш.

Мӓнмӓн шарӹкна вэс кид шарӹк кӹц худа?—пайжӹ пингӹдӹ, мижшӹ паштӹра. Совэт кӹчӹк палшӹмӹ дон шарӹк урдӹшӹ кого хозанлӹк-влӓ ӹшкӹмнӓн йиш шарӹкӹм йажоэмдӓш вэс кид кӹц ӹндэ шукӹ тӹжэм тӓгӓм пӓлӹнӹт. Кӹзӹт мӹлӓндӹ анчӹшӹ халӹк комиссариат молӹ шарӹк урдӹм вӓр-влӓштӓт палшӹнэжӹ Тидӹ тӹнгӓлмӹ дон „Овцэвод" манмӹ ушэмӹм лӹктӹнӹт. Когоракӹн ти ушэмӹшкӹ пайӹш пӹрӹшӹжӹ Наркомзэм ӹшкэ ӹлэш. Ти ушэмлӓн шарӹк вольӹк урдӹм хозанлӹк-влӓ гӹц нӓлӹн нӹр-сӓрӓн-влӓм пуэн дӓ 8 мӹлион тӓнгӓш шарӹк-влӓм пуэн.

Миж йӧндӓрӹшӹ фабрик-влӓӓт пайӹш пӹрэн 4 мӹлионак пэлӓк тӓнгӓм пиштӓт.

Ти „шарӹк урдӹм" ушэм ӹшкэ йӹржӹ хрэсӓнь хозанлӹк-влӓм икараш ӹштӹнэжӹ, дӓ нӹнӹн кӹтӧшкӓт ӹшкэ вӹрлӹкшӹ шӓрӹнэжӹ.

С. Э.

Имньи вӓлӓш окса ӓрӹмӹ

Совэт власть (кӹчӹк) кӹзӹт имньидӹм хрэсӓнь-влӓлӓн вӹчымэш пумашӹм у статьан ӹштӓш йӓмдӹлӓ. Кугижӓншӹштӹш завод, фабрик, шӹргӹ рошӹ трэст-влӓ моло тавар-дӓ хӓдӹр шӹвштӓшӹштӹ кэлэшӓт имньидӹм хрэсӓнь-влӓлӓн имньи вӓлӓш оксам вӹчӹмэш пуаш тӹнгӓлӹт. Ти оксажӹм хрэсӓнь-влӓ шӹвштэн тӱлэн кэрдӹт Имньи нӓлмӹ дӓ ӹжгӓр нӓлмӹ оксажӹм хрэсӓньэдэм кок шӹвштӹм сэзонӹштӹ тӱлэн шокта. Имньи пукшашӹжӹ шӹвштӹм тӓржӹ гӹцок пуман Тэнгэ ӹштэн анчаш цилӓ кугижӓншэш пӹтӓри 500 тӹжэм тӓнгӓ пумӹ лиэш, ти окса дон 2500 имньи (нӓрӹкӹм) вӓлмӹлӓ.

С. Э.

Тома окса гишӓн

Мӓнмӓн хрэсӓнь марӹ-влӓ лӹмокса гишӓн шукӹжок самӹнь попат. Лӹм окса дон тома оксам иктэшок шотлат. Тӹдӹн дон лӹм-окса кого манӹн шанат. Ти кок йиш погӹмӹ окса лоштӹ кого айӹртэм ӹлэш. Рэспубликӹ лӹмоксам нӓлэштӓ иктӹлӓнӓт тӹшӓков ак пу.
Тома окса тома хоза-влӓлӓнок мӹнгэшок пумӹ лиэш. Хрэсӓнь ӹлӹшэш молӹ магань гӹньӓт цӓкӹн лимӹкӹ, Совэт тӹнӓм окса нӓлтэок палшэн пуа. Ти тома окса моло погӹмаштӹ совэт нимагань паришӹм акнӓл, нэзэр хрэсӓнь дон пӓшӓзӹн ӹлӹмӓшӹм вэлэ куштӹлтӹнэжӹ Сэдӹн дон марӹ тӓнг-влӓ, тома оксам капкӹл тӱлэн колташ кэлэш, вӹрсэн покташ толшӹ-влӓм вӹчаш аккэл. Кӱ жэп шомӹкат ак тӱлӹ, тидӹ ӹшлӓнжӓт рэспубликӹланат йасӹм, худам ӹштӓ.

Смирэнски.

Марӹ лӹдӹш-влä (поэзи)

Халӹк вэрц йасӹ ужшӹ-влäлäн.

Шукӹ йасӹм ужӹнда,
Пурӹм ӹштäш шанэндä.
Ӹшкӹмдäм ӹжäлäйӹдэлдä.
Ӹшкэ вуйдам тӹшäк пиштэндä.
Корнӹм кӹмдам пачӹнда
Тӧр ӹлӹшäшӹм шанэндä.
Пӹцк мӹшӹм йамдэдä.
Сотӹш, тӧрӹш лäкнэдä.
Халӹк тäмдäм ак мондӹ:
Шанӹмӹдам пӹт ӹштä,
Шӱдӹмдäжӹм колӹштэш,
Тӹшманжӹ дон крэдäлэш.

„Илдӹк"

Тäнг-влä погӹнӹда.

Тäнг-влä, погӹнӹда,
Пӹцкэмӹшӹм кодӹда,
Мӹ иквäрэш ушнэн,
Анцӹк тэшкал кэнä.
Тоштӹнажӹм мондэнä,
У ӹлӹмäшӹм вӹчэнä,
Шага вäрэш трактӹр,
Тэнгэ ӹлэн пайэна.
Копэрациш пӹрэнä.
Ӹлӹмäшнäм тӧрлэнä,
Акэлжӹм пӹзӹртэнä,
Корнӹнам ирӹктэнä.
Марӹ халӹк изи гӹньäт,
Шаналтэнжӹ мӹшга вэт,
Шужэн кижэн ӹлä гӹньäт,
Ӹшӹм нäлӹн кэрдэш вэт.

„Илдӹк"

Вэрэмäжäт ӹльӹ шкäлä

Вэрэмäжäт ӹльӹ шкäлä.
Тидӹм марӹ йажон пäлä.
Кӱлäн вэлэ кӹмалтэлнä.
Ньимамат ӹштэн мä кэрдтэлнä

Попшӹ толэш — киндӹм кӹчä,
Шэлӹк мӹчкӹ оксам анча.
Лӹмоксажӹмат тӱлэннä,
Киндӹм моло вӹжалэннä.

Кӱжӹ оксам тӱлэн кэрдтэ,
Стражньӹк толтэ тӹдӹ литэ.
Йукӹм лӹктат кӹнь ваштарэш,
Пидӹн пиштäт олмангаэш.

Äрдӹлужӹм ваштӹр дон
Ньиäлалӹт пиш йажон.
Мäнмäм „когон йаратэнӹт"
„Лопаткам" лӹмдэн пуэнӹт.

Зэмски докӹ пӹраш лӱдäт—
Поктэн лӹкташ тӹньӹм шӱдäт.
Марла попаш намӹсланэт,
Ышкэ йӹлмӹ гӹц шэклäнэт.

Вäтӹнäжӹм „йаратэннä":
Вӹрсэн, шин вэт мä урдэннä.
Изим „когон жäлäйэннä"—
Шӹм иäшӹм кӹралӹктэннä.

Ӹндэ тау совэт властьлан,
Комуньистӹн партьижӹлäн!
Корнӹм угӹц анчӹктэвӹ,
Цилäжӹмок тӧр ӹштэвӹ.

Оньисим Иван Сэргэ.

МАШОН УВЭР-ВЛÄ

Маш шагалэш хрэсäнь хозанлыклан палшымаш?

Мäмнäм Рэспубликӹштӹ тэнээш окса шäвӹшäшлӹк 4 мӹллиардӹ вäрӹк жэплӹмӹ. Тӹ шäвӹшäшлӹк лоштӹ ик кого шäвӹмäш лиэш—хрэсäнь-влäн хозанлӹклан палшымаш. Тиштäкэнжӹ когорак статьйа-влäжӹ тэгэнь-влä: нэзэр хрэсäнь хозанлӹк-влäлäн вӹчӹмэш шäлäтäш пасна фондӹм (запасӹм) ӹштäш 20 мӹлион тäнгä, мӹландӹ висäш тä вэс вäрӹш кэäш 17 мӹлион нäрӹк, покшалнӹш шим рокан гувэрна-влäштӹш сола хозанлӹкӹм тӧрлäш 12 мл., кукшӹ игэчӹ лимäш ваштарэш шагалаш—20 млн., сэль-хоз. коопэрацишкӹ нэзэр хрэсäньлäн пӹраш 2 млн. тäнгä.

Сэль-хоз крэд'ит коопэрацин капиталжӹм когоэмдäш 100 млн. тäнгäм пуман, тӹ окса гӹц 10 млн. тäнгäм паснаок нэзэр халӹклан.

Цилäжӹ тэнэ сола хозанлӹклан палшаш кугижäншӹ 565 млн. тäнг. шäвä, имэштӹ—280 млн. тäнгäм шäвэн.

Хрэсäнь хозанлӹклан пэрви кугижäн казна маньарьм шäвэн, йори ӹшӹндäрӹшäш. 1913-шӹ иштӹ 39 млн. тäнгä пумӹ, дä тӹдӹжäт хрэсäньлäн палшаш агӹл, мӹлäндӹ миньистэрствӹн чиновньик-влäм пукшэн урдаш. Тӹнäмок тэгэнь окса шäвӹмäш-влä ӹлӹнӹт: кугижäн кудвичӹ (дворэц влä, эдэм-влäжӹ) урдаш 17 млн., „свäтьэйший" синод урдаш 25 млн., армилäн 1 миллиард нäрӹ.

Лӹмоксам хрэсäнь гӹц кугижä кӹчӹк шукӹрэкӹм нäлӹн. Рэволӱци йӹктэ хрэсäнь-влä ик пораткан жэплэн 11 тäнгäм туша гӹц тӱлэнӹт; кӹзӹт 7 тäнгäт укэрäк.

Киньэматограф солашты лиэш.

Кӹзӹт сола-влäштӹ 1000 киньэматограф вэлэ каштэш. Тинäрӹ ниш чӹдӹ ӹлэш. Анцӹкӹла 5 иштӹ ти киньэматограф-влäм шукэмдäш сӧрӹмäн, цилä волӹстӹштӹ иктӹ рäдӹ лижӹ дä кого сола-влäштäт лижӹ.

Тэнгэ сола-влäшкӹ йӹлэрäк киньэматографӹм колташ манӹн ти „кино" шäлäтӹм кантор-влäм, агэнствӹ-влäм шукэмдäш кэлэш. Прокатэш шäлäтӹм вäр-влäм покшал вäр-влäэш лӹкташ кэлэш, тӹнäм вэлэ киноаппарат-влäм сола-влä йӹдэ колташ куштӹлгӹ лиэш.

Киньэматографӹм сола-влäшкӹ шäлäтäш шукӹ окса кэлэш Оксам Исполком-влä дä Коопэратив-влä путэ ак кэрдэп. Тилэц пасна эчэ хала-влäштӹш кино-тьэатр-влä ӹшкэ паришӹштӹ гӹц солаштӹ кино лӹкташ кӹрӹлтэ ак кэрдэп.

С. Э.

Шолы-влä.

Вадны 8 йанварӹн Йанду солаштӹ шолӹ-влä каштӹнӹт. Тьäкäн Иванӹн вäкш тоцӹн кир дон кӹромусӹм нäнгэнӹт, Вӧдӧт Лаврэнтьäн кудӹвичӹштӹ сäрнӹлӹнӹт, Вайин Миколайӹн кӹлäт анцӹлнӹ шукӹ шалгэнӹт, пӹрэн кэрдтэлӹт. Шолӹ-влäжӹ, иктӹтшӹ калош йалан, вэсӹжӹ мижгэм йала, ӹлӹнӹт.

Йанду сола марӹ-влäлäн кӹчäлäш кэлэш

(Колшӹ).

„Кӹралшӹлан" кого шäлä?

Алӹк марӹ дон уфа марӹн „У илыш" журналӹштӹ кӹрӹк марӹн „Кӹралшӹ" газэтшӹлäн шукӹ гӹц шукӹ шäлäм колта. Жэплӹмӹ тäнг-влä! Шукӹ жэп тä ӹшкӹмдäн газэттэ ӹлӹштä, марла лӹдӹн шӹдä кэрд. Ӹлӹмäш уэмдӹмӹ пäшäштӹдä тӧр корнӹм анчӹктэн шалгӹшӹ газэттä укэ ӹльӹ. Вӹчӹмӹда ӹндэ шо, „Кӹралшӹ" газэт лäктäш тӹнгäльӹ.

Цилä марӹ-влä ӹшкэ газэтӹштӹм йäратэн нäлӹштӹ, лӹдӹштӹ, пӹт кӹчӹштӹ. „Кӹралшӹ" газэт тäмдäн ӹлӹмäштäм куштӹлташ, йажоэмдäш палша. Тидӹ эчэ цилä марӹ халӹкӹм ӹмбакӹжат, ик йиш каньӹ цаткӹдэмдäш, иквäрэш анцӹк кэäш палшӹжӹ.

У пäшäм у иштӹ тӹнгäлӹдä. Пäшäдä пиäлäн лижӹ „Кӹралшӹ" газэт йакшар шӹдӹр гань цолгӹж валгалт! шалгӹжӹ! „Кӹралшӹ" газэт кӹрӹк марӹм у ӹлӹмäшкӹ вик корнӹдон нäнгэжӹ!

МОСКОА У „ИЛЫШ" журналӹн рэдакцижӹ:
Рэдактор Кузньэцов
Сэкрэтäр Крилов.

Йадмаш-влä

Ломоносов (Кӹльӹкал) Рэдакци гӹц йадэш: „Красноармэйцӹ нэзэр дэм сэмньäлäн страховайӹктӹм годӹм льготӹ лиэш вäл? Маганьпроцэнт?" манэш.

Рэдакци кэлэсä: „Льготӹ лиэш, 100 процэнт„.

Тӹдок йадэш: Зэмльä (мӹлäндӹ) висиктӹмӹ годӹм нэзэр хрэсäньлäн кугижäнщӹ гӹц палшӹмаш лиэш ай укэ?.

Рэдакци кэлэсä: лиэш.

„Шаптӹр Н. Г." йадэш: Шомэм äнгӹр вэс сирӹштӹ 1923 ин нӹчкӹн пумӹ вäрӹштӹш шӹргӹм роаш лиэш, ай акли?

Рэдакци кэлэсä: Шомэм тӹр мӹч Äпшат-пэлäк-влäлäн алӹк ӹштäш вäр (участка) пумӹ, шӹргӹжӹ казна кидӹштӹ ӹлэш; казна тӹдӹм вӹжалшашлӹк, вӹжалӹмӹк ижӹ нäлшӹжӹ роэн кэрдэш. Ти шӹргӹ нäлäш ай итрäйäш Волжски лэсничэствӹ дон попаш кэлэш.

Тӹдок йадэш: 4-шӹ алӹк вӹрӹн (участкан) йӹл тӹр вуйжӹ дä Шомэм тӹр вуйжӹ кӹдӹн кӹмдӹк ӹлӹт?

Рэдакци кэлэсä: Йӹл тӹр вуйжӹ 46,69 вочӹк кӹмдӹк, Шом м вуйжӹ—47,2 вочӹк кӹмдӹк. Ти алӹк варӹштӹ (участкаштӹ) шудӹлан йарал вäржӹ 19 сэтьинä дä цэрпэт, цилäжӹ 21 сэт. дä пэлӹ нäрӹк (21,59).

Ма лиэш „Цик хала" манмӹ?

Ик марӹ йадӹн ӹльӹ—ма лиэш „Цик хала" маньмӹжӹ. Тидӹ тэвэ ма лиэш. Пэрви, руш кугижäншӹ мä дэкӹна шäрлäш тӹнгäлмӹ годӹм тишäкэн, кӹзӹт „Козмодэмьянск" манмӹ вäрэш руш кугижäншӹ цикӹм ӹштэн ӹлӹн. Ти цик коргӹштӹжӹ Москоа кугижäн салтак-влäжӹ ӹлат ӹлӹн, марӹ-влä пӹдӹранӹмӹм оролат ӹлӹн. Цикшӹм кого пӹр ньä-влä дон мäнгӹлä цат шагалтэн кэмӹ ӹлӹн; лäктäш, пӹраш капка вэлэ ӹлӹн. Суасла-марӹ йӹлмӹштӹ „Цик" манмӹ „чикмэ" лин, цäрлä-марӹ йӹлмӹштӹ тидӹ „чӹкма" лин. Шамак мӹчашӹжӹ „ма"-жӹ суасла. Кӹрӹк-марла „Цик" хала манӹн вэлэ тӧрэш толэш.

„Цик" манмӹ шамак мäнмäн кӹрӹк-марӹ йӹлмӹштӹ кӹзӹтäг улӹ. Ӹрвэзӹ-влä мадмаштӹ „Цикӹм ӹштӹшäш. ӹдӹрӹшаш" манӹт. „Цатла" мадмӹ годӹм цикӹм ӹдӹрэн шӹндäт, „халала" мадмӹ годӹмэт цикӹм ӹдӹрат. Молӹ вäрэäт „Цик" манмӹ шамак кӹрӹк-марӹ йӹлмӹштӹ улӹ. Ик статьанжӹ „Цик" манмӹ „пӹсмäн" манмӹ вäрэш толэш, йужнамжӹ „йӹрвäш пичӹмäшэш" толэш; ти шамакӹм, кӹцэ кэрäл лиэш, тӹстатьан кандат Пэрвижӹ „Цик" манмӹ шамакӹм пукӹ вäрэок попат ӹлӹн. Мäнмäн „Козьмодьэмьäнск" манмӹ хала Хазан нäлмӹкӹ 31 иштӹ (1583 и) тӹнгäлмӹ ӹлӹн. Пӹтäрижӹ тидӹ халаат агӹл ӹлӹн, Москоа гӹц колтӹм салтак-влäлäн, „стрэльцӹ" манмӹ влäлäн, Марӹ-влä ваштарэшӹштӹ тäрвäнӹмӹкӹ шӹлäшӹштӹ вäр вэлэ ӹлӹн Ти вäржӹ, пӹрэньä дон пичэн шӹндӹм цикшӹ, тоштӹ кӹзамат кӹтла гӹц кӹзӹтшӹ Крэстьäнски олицä монгӹршкӹла вала ӹлӹн, вара кӹрӹк тӹр вон пазар монгӹршкӹла кэäт. мӹнгэш кӹрӹк вӹлӹ куза ӹлӹн.

С. Э.

ЦИК ХАЛАШТЫШ „ПРОФЕССИОНАЛ"
ЛЫМÄН ПÄШÄЗӸ-ВЛÄН КООПЭРАТИВЫШТЫ

Ӹшкэ члэн-влäжӹлäн дä ордӹж эдэм-влäлäнäт выжала:

Лашашӹм, сӹкӹрӹм, калацӹм, кукуркам, сакӹрӹм, сандалӹм, махоркам, йалэш-чимӹм, мануфактурӹм, лэкарствам, äрäкäм дä молӹ таварӹмат.

Ти коопэративӹн члэн-влäжӹ, маньар тäнгäшӹм таварӹм нäлӹнӹт, тӹнäр гäнäк 3—5 коп. кӹц кидэшӹштӹ кодэн миäт; тидӹм ик иштӹ йӹл гäнäк кодат.

Тэнгэ кодымыжы тавар äкӹм шулдэштäрä.

Коопэративыш члэнэш пырэн кэрдӹт цилäн:

Хрэсäнь-влä пӱэргӹ-ӹдӹрäмäшкэ, пäшäзӹ-влä, служӹшӹ-влä. Пайӹш пиштӹм оксажӹ 5 тäнä. Нэзэр-влä 25 коп. пӹтäри пиштэнок члэнӹш пӹрэн кэрдӹт, кодшӹжӹм молӹ срок тон ситäрат

Лапка влäжӹ ылыт: Нардом сага, Музэй сага (тӹштӹ члэнӹш сирӹктäш лиэш), Йӱркӹнäштӹ дä кӹрӹк вӹлнӹ.

Цилäнок ти коопэративӹш члэнэш вазаш кэлэш, товарымат тиштӹ-вэлэ нäлшäш.

Правление

ВСЕМ!
ВСЕМ! ВСЕМ!
Конторам, занимающимся ЛЕСОРАЗРАБОТКОЙ и их работникам, и в особенности лицам, работающим в лесу, ВСЕГДА необходимо иметь при себе
ТАБЛИЦУ РУДЗСКОГО (ПОЛНУЮ)
Стоимость 2 р. 25 к. за штуку. СПЕШИТЕ ПРИОБРЕСТИ в Гостипографии № 2 Город Козмодемьянск.
(ТИРАЖ ОГРАНИЧЕН) — Гостипография.

Кантлит № 24 Тираж 500 Козмодемьянск 2-я Гостипография ГизаМ. А. О. Редактор—Редколлегия.